

PERIPHERAL AREAS OF THE CAPITAL REGION, THEIR FUNCTIONAL CERTAINTY UNDER SOCIAL TRANSFORMATION (ON THE EXAMPLE OF KYIV REGION)

Л.М. Воловик. ПЕРИФЕРІЙНІ РАЙОНИ СТОЛИЧНОЇ ОБЛАСТІ, ЇХ ФУНКЦІОНАЛЬНА ВИЗНАЧЕНІСТЬ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ). У статті розглядаються особливості економічних перетворень, що відбуваються у периферійних районах столичної області, зміни у структурі і спеціалізації господарської діяльності, проаналізовано причини спаду виробництва у багатьох галузях промисловості і сільського господарства, з'ясовано розвиток підприємництва, становлення конкурентних відносин у виробництві й реалізації продукції, схарактеризовано чинники, що впливають на рівень соціально-економічного розвитку периферійних районів, їх територіальну структуру, міграційні процеси, поселенську мережу, зміни у сфері зайнятості та на ринку праці. Проаналізовано статус периферійних районів по відношенню до столиці, їх розвиток, що зорієнтований на використання передовсім власної ресурсної бази, місцевих виробничих потужностей і працересурсного потенціалу, можливості для розвитку підприємства, створення філіалів, спільних підприємств, впровадження інновацій.

Ключові слова: периферійні райони, столиця, спеціалізація, господарська діяльність, промисловість, сільське господарство, міграційні процеси, сфера зайнятості.

Л.М. Воловик. ПЕРИФЕРИЙНЫЕ РАЙОНЫ СТОЛИЧНОЙ ОБЛАСТИ, ИХ ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ОПРЕДЕЛЕННОСТЬ В УСЛОВИЯХ ОБЩЕСТВЕННЫХ ТРАНСФОРМАЦИЙ (НА ПРИМЕРЕ КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ). В статье рассматриваются особенности экономических преобразований, происходящих в периферийных районах столичной области, изменения в структуре и специализации хозяйственной деятельности, проанализированы причины спада производства во многих отраслях промышленности и сельского хозяйства, развитие предпринимательства, конкурентные отношения в производстве и реализации продукции, охарактеризованы факторы, влияющие на уровень социально-экономического развития периферийных районов, их территориальную структуру, миграционные процессы, поселенческую сеть, изменения в сфере занятости и на рынке труда. Проанализирован статус периферийных районов по отношению к столице, их развитие, ориентированный на использование прежде собственной ресурсной базы, местных производственных мощностей и трудовресурсного потенциала, возможности для развития предпринимательства, создание филиалов, совместных предприятий, внедрения инноваций.

Ключевые слова: периферийные районы, столица, специализация, хозяйственная деятельность, промышленность, сельское хозяйство, миграционные процессы, сфера занятости.

Formulation of the problem in general. Peripheral areas of the metropolitan area, on the one hand, are self-sufficient due to the local conditions for development of economy, social sphere, infrastructure. On the other hand- they are influenced by the capital city, performing important functions such as food security, industrial and off-loading, environmental, infrastructure, recreation. Currently, there is a need to address the economic, social and environmental problems in these areas, creating jobs and increasing employment at a local level, reducing migration outflow of the population. This will not only increase the economic potential of these regions, raising the level and quality of life of their inhabitants, but also positively influence the development of the capital, the effectiveness of cooperation in remote areas. In modern conditions outlined questions are relevant.

Analysis of recent research and publications. Research periphery at the regional level in the natural and ecological and socio-economic environment is important. Interaction between center and periphery is a major regional development. The socio-economic growth of the capital and the periphery depends on its solution. [7, 19, 20].

The impact of the center on the periphery has been studied within various disciplines. This is especially true due to theoretical statements about the impact of the center on the peripheral areas embodied in the works of foreign, including Russian scien-

tists: J. Friedman, Y. Tyunena F. Peru, V. Krystaller, A. Losha, P. Vidal de la Blasha, Jean-God Harniye J. Chabot, M.T.Ahafonova, V.A Vorotylova, B.S. Zhyharevycha, H.V. Ioffe, V. Kostarina, I.M. Mayerhoyza, A.I. Treyvisha, B.S. Horveya and others.

Ukrainian scientists H.V. Balabanov, O.V. Hladkyy, I.O. Horlenko, T.A. Hrynyuk, I.V. Hukalova, A.I. Dotsenko, S.I. Ischuk, S.A. Lisovskyy, K.V. Mezentsev, V.P. Nahirna, V.I. Nudelman, H.P. Pidhrushnyy, M.D. Pistun, Yu.I. Pytyurenko, L.H. Rudenko, D.M. Stechenko, M.I. Fashevskyy and others devoted their works to socio-geographical study of the capital in the context of its impact on the periphery.

The present research is aimed at improving the efficiency of economic activities, territorial organization of production, distribution of the population, the quality of their life, ensuring understanding of peripheral areas on the basis of the their most efficient relationship with the capital city.

Presenting main material. Socio-economic development of the capital in conditions of social transformation, integration in the world of economic structure, territorial organization of the economy contributes to strengthening of its influence not only in suburban areas, but also in more distant - peripheral areas. Tracking of these processes requires new approaches to the treatment of the term "peripheral areas", defining their role in the development of the

capital in terms of the economic, political and social life complexity and the search for new forms of cooperation. Under the influence of innovation the capital constantly acquires new qualities of social and economic functions, which are aggravated due to competition and the formation of new economic relations between the center and periphery [20, 21, 22]. Development of innovative types of business activities of competitive national and international importance in the capital causes a positive impact on the suburbs and peripheral areas. It promotes the rational and efficient development of the capital, and correspondingly, the peripheral areas.

The economic transformation that took place in peripheral areas of the capital, has led to the need to optimize their functional certainty. Changes in the structure and specialization of economic activity, a decline in production in many sectors of industry and agriculture, while business development, the formation of competitive relationship in the production and sales - all of these have significantly affected the level of socio-economic development of peripheral areas in their territorial structure, migration, settlement network, changes in employment and labor market.

The status of peripheral areas has changes to some extent towards the capital. Their development is focused primarily on the use of their own resource base, local production capacity. However, market economic system, globalization greatly expands opportunities for business development, creation of subsidiaries, joint ventures and innovations. The basis for the economic benefit is the use of regional resources as land and cheap labor in peripheral areas. The scale and scope of the impact of capital distribution is increasingly dependent on business investments. [20, 21].

Taking into consideration the peculiarities of economic development of peripheral areas, their natural environment and resources, the degree of remoteness from the capital and transport accessibility, as well as the investment attractiveness of each of them, you can define the main functions of peripheral areas towards the capital:

- agriculture;
- production;
- environmental protection;
- recreation.

Agroproduction function will remain a major in peripheral areas. Here a special role belongs to agricultural production. Powerful land and resource potential is especially true for the southern periphery - Tetiiv, Kaharlyk, Myronivka, Rokytne, Skvyra, Volodarka, Tarashcha, and the possibility of highly effective agriculture greatly enhanced thanks to the massive demand for agricultural products from the capital [6, 8].

Thus, creating conditions for the formation of stable agricultural markets, developing marketing activities to actively influence on consumer demand and improvement of agricultural production quality, strengthening the competitiveness of agribusiness in these areas, cooperation with the capital in the agro-industrial complex should provide both spatial, and economic organization of the territory, which depends on consumer demand, availability of transport and climatic conditions.

Areas located closer to the capital – Borodyanka, Makariv, Baryshevka have to increase the production of vegetables, potatoes, the southern areas, such as Myronivka, Kaharlyk, Bila Tserkva, Rokytne - grain farming, develop livestock and fodder production, the left-bank peripheral areas - Pereiaslav-Khmelnytskyi, Yahotyn based on existing farmland have all the possibilities to develop a powerful animal-industrial complex.

Sufficient resource capabilities of regional centers with peripheral areas promote them as growth poles of these areas, the development of traditional industries - manufacturing, construction, transport, recreation, etc. Such towns as Fastiv, Myronivka, Pereiaslav-Khmelnytskyi, Yagotyn should become special industrial areas. The improvement of the demographic situation, people's lives, creation of workplaces will help to increase settlements and weaken the outflow of population.

Environmental function is of particular importance. Peripheral areas are especially environmentally friendly ones. Conservation of natural landscapes contribute to the development of recreational and tourism activities.

Improved economic activity of the periphery is inextricably linked with the competitiveness of production, including agricultural, identification of the priority areas of socio-economic development.

These areas are: 1) agriculture; 2) production; 3) transport; 4) demographic; 5) recreation; 6) environmental protection. Optimization of the capital regional periphery's functional certainty includes not only the growth of industrial activity in the areas, but also their social development, improvement of the ecological situation. Special attention should be paid to sustainable (balanced) development areas, functional and territorial consistency between the production, environmental management [8, 11].

Improvement of economic territorial structure and population resettlement in peripheral areas of economic activity, in cooperation with the role of capital arise out of laws of territorial division of labor, close relationship between economic activity, peculiarities of the production location and socio-demographic processes.

Under market conditions all these concepts should be considered not only from the standpoint

of rational use of natural resources, increase of efficiency and competitiveness of the objects, but also compatibility and interoperability of various types of industrial activity, environmental safety areas, improvement of living standards.

Functional certainty of peripheral areas will improve the demographic situation, strengthen economic frame areas, creating conditions for welfare.

Changes in the structure and specialization of production in the peripheral areas must meet health and environmental standards. To optimize the functional areas it is important to adapt the national regional development programs for socio-economic development of peripheral areas. It should also bring a model of territorial authorities in line with the European Charter of Local Self-Government and the redistribution of Administration, Regional Council's powers to the principles of decentralization. In order to form self-sustaining local communities it is necessary to create legal, economic and organizational conditions [7, 10, 12].

It is important to effectively use the transit of the periphery area.

Determining priorities for the economy, it is important to identify the main areas of specialization, including export-oriented production. In the context of the impact of the capital city it is necessary to improve the mechanisms of management and marketing, introducing innovative forms of production, its intensive modernization and renewal of production peripheral areas.

It should be noted that the alleged changes in economic activity of periphery take place under conditions of increasing competition, creating more favorable conditions for production and sales compatibility with the relevant requirements and standards. Under these conditions, a trend strengthened survival of the fittest and entities under competitive economic activities that affect the formation of the territorial structure of production and population settlement.

Economic and social relationships of peripheral areas of the capital, in many cases joint nature, the legislative regulation on the basis of capital through the use of not only the suburbs and peripheral areas, determine their coordinated development. This applies, in particular, to many types of economic activities associated with food supplies of the city, the territorial organization of production and population settlement [9].

Interference of capital and peripheral areas has its advantages, especially characterizing agriculture development. They are primarily related to the concentration of the urban population, the presence of massive consumer demand for agricultural products.

The peripheral areas of Kyiv region are dominated by agro-industrial economic activity, food

industry and processing of agricultural products, production, their service, occupying a leading position in their economy.

At present, the agricultural sector is characterized by periphery stratification. Agricultural activity is stratified by several organizational and legal forms. These are business partnerships, private enterprises, cooperatives, farms, state enterprises and others.

Given the soil and climatic competitive advantage of the peripheral areas, agricultural traditions, especially the settlement network, it is important to create the conditions for the production of environmentally friendly products that will improve agricultural competitiveness, increase its export opportunities. Work in this direction should be done by completing the reform of land ownership, restoration of logistical and resource base of agricultural production and stimulation of the investment process.

Development of the processing industry, including food, should be based on scientific and technological progress, create competitive products. This should encourage the capital. Innovations are particularly important for the development of food and light industry. It is important to support the industries that use local raw materials, in particular, food industry and processing of agricultural products, wood and light manufacturing [12].

There is a need in wood modernization process. It is important to improve the quality of products to the woodworking enterprises in Ivankiv, Pereyaslav-Khmelnytsky, and Borodyansky and Skvirsky areas.

It is reasonable to develop processing units on the basis of non-waste technology and resource conservation.

For the development of peripheral areas of the capital region it is important to develop energy saving technologies in production and social sphere.

In the production of nonmetallic mineral products it is necessary to introduce high-tech equipment on brick factories to expand production of materials for the building industry.

With a view to the integrated development of metallurgical production, it is necessary to increase its effectiveness in the context of the capital's impact on the cooperation between enterprises of metallurgical and machine-building enterprises.

Implementation of investment projects leads to intensification of agriculture, creating jobs, slowing migration and increasing the level of socio-economic development of peripheral areas.

Socio-economic development of peripheral areas depends much on the rational use of natural resources, particularly land capacity, specialization of the economy, introduction of advanced organizational forms of management, the application of new

scientific technologies in the production process with the assistance of the capital.

In the processing industry it is important to use new technologies to expand the range of products to comply with environmental standards of the European model. Under such conditions vegetables can be an important stimulant of peripheral regions economic growth.

Important areas of the transport system is the construction of new and reconstruction of existing roads and bridges that coincide with international transport routes. During the construction and reconstruction of highways and regional transport systems new technologies should be implemented, the quality of construction should be improved, roads should be repaired and maintained, given the increasing number of vehicles and the level of safety. A unified system of information communication must be created to improve infrastructure in rail transport.

To develop entrepreneurship, small and medium businesses, improve communication accessibility of peripheral areas it is important to develop the infrastructure.

Conclusions. Economic transformation that take place in the peripheral areas of the capital has led to the need to optimize their functional certainty. Changes in the structure and specialization of economic activity, a decline in production in many sectors of industry and agriculture, while business development, the formation of a competitive relationship in the production and sales affected the level of socio-economic development of peripheral areas, their territorial structure, migration, settlement network, changes in employment and the labor market.

The economic development of peripheral areas is focused primarily on the use of its own resource base, local production capacity.

Література

1. Алаев Э.Б. Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь [Текст] / Э.Б. Алаев. – М.: Мысль, 1983. – 350 с.
2. Багров Н.В. Региональная политика устойчивого развития [Текст] / Николай Васильевич Багров. – К., 2002. – 254 с.
3. Регіональна економіка. Словник-довідник [Текст] / О.Д. Богорад, О.М. Невелєв, В.М. Падалка, В.М. Підмогильний. – К.: НДІ соц.економ. проблем міста, 2004. – 346 с.
4. Воловик Л.М. Теоретико-методологічні засади дослідження господарської діяльності периферійних районів з позицій впливу столиці [Текст] / Людмила Михайлівна Воловик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 4. – Географія і сучасність. – Випуск 10(20), 2009. – С. 151–154.
5. Воловик Л.М. Взаємодія центру та периферії: суспільно-географічні підходи до дослідження (на прикладі Київської області) [Текст] / Людмила Михайлівна Воловик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 4. – Географія і сучасність. – Випуск 12(22), 2009. – С. 139–147.
6. Воловик Л.М. Переяслав-Хмельницький район Київської області (географічне есе) [Текст] / Людмила Михайлівна Воловик, Леонід Григорович Руденко, Валентина Петрівна Нагірна // Український географічний журнал. – 2009. – №3. – С. 54–60.
7. Воловик Л.М. Демографічна ситуація і міграційна активність населення периферійних районів (на прикладі Київської області) [Текст] / Людмила Михайлівна Воловик // «Географія і туризм» Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Випуск 16. – 2011. – С. 200–207.
8. Гладкий О.В. Наукові основи суспільно-географічних досліджень промислових агломерацій: Монографія [Текст] / Олександр Володимирович Гладкий. – К.: Обрії, 2008. – 360 с.
9. Горбач Л.М. Теорії та концепції економічного розвитку регіонів: суть, значення та генезис [Текст] / Л.М. Горбач // «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка». Випуск 12, 2007. – С. 153–157.
10. Грицай О.В. Центр и периферия в региональном развитии [Текст] / О.В. Грицай, Г.В. Иоффе, А.И. Трейвиш. – М.: Наука, 1991. – 168 с.
11. Доценко А.І. Основні напрями соціально-економічного розвитку малих монофункціональних міст України [Текст] / Анатолій Іванович Доценко // Український географічний журнал. – К., 2011. – С. 51–56.
12. Дудун Т.В. Карта. Київська область. Розміщення та густина населення. 1 : 1 000 000 // Комплексний атлас Київської області. – К.: ДВНП «Картографія», 2009. – С. 46.
13. Дудун Т.В. Карта. Київська область. Статево-віковий склад населення. 1 : 1 000 000 // Комплексний атлас Київської області. – К.: ДВНП «Картографія», 2009. – С. 48.
14. Дудун Т.В. Карта. Київська область. Зайнятість населення. 1 : 500 000 // Комплексний атлас Київської області. – К.: ДВНП «Картографія», 2009. – С. 51.
15. Економічне та соціальне становище Київської області у 2013 році. Статистичний бюлетень [Текст] / Державний комітет статистики. Київське обласне управління статистики. – К., 2014. – 230 с.
16. Закон України. Про стимулювання розвитку регіонів [Текст] / Урядовий кур'єр від 12.10.2005. – № 193.
17. Закон України. Про планування і забудову територій [Текст] // Голос України. – 2004. – 13 червня, 4–6.
18. Закон України. Загальнодержавна програма розвитку малих міст [Текст] // Голос України, 2004, 15 квітня.
19. Іщук С.І. Київська господарська агломерація: досвід регіонального менеджменту: (Монографія) [Текст] / С.І. Іщук, О.В. Гладкий. – К.: ВГЛ «Обрії», 2005. – 239 с.

20. Іцук С.І. Територіальна структура системи розселення Київської господарської агломерації [Текст] / С.І.Іцук, О.В.Гладкий // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Географія. – Тернопіль, 2005. – №2. – С. 48–89.
21. Нагірна В.П. Прогноз регіонального розвитку АПК України з огляду на вступ до СОТ [Текст] / Валентина Петрівна Нагірна // Конструктивна географія: становлення, сучасні досягнення та перспективи розвитку. Збірник тез доповідей: матеріали міжнар. наук. – прак. конф. – К.: НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2006. – С. 44–48.
22. Руденко Л.Г. Оцінювання й картографування ризиків виникнення надзвичайних ситуацій в Україні – європейський контекст [Текст] / Леонід Григорович Руденко, Олена Леонідівна Дронова // Український географічний журнал. – 2014. – №1. – С. 53–61.

УДК 911.3:339.3(477.54)

П.О. Кобилін, старший викладач,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИЙ АНАЛІЗ ТОРГОВЕЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ПАРАМЕТРАМИ ТРАЕКТОРІЇ РУХУ СОЦІОГЕОСИСТЕМ

Стаття присвячена аналізу просторово-часових особливостей торговельного обслуговування населення Харківської області за параметрами траєкторії руху соціогеосистем. Дано визначення поняття «соціогеосистема». Розкрито сутність локальних класифікацій соціогеосистем та показано місце параметрів траєкторії в них. Відображено показники, що характеризують лінійні характеристики та напрямки руху соціогеосистем, зокрема це: шлях, пройдений соціогеосистемою у багатовимірному ознаковому просторі; віддаленість поточної точки траєкторії від точки мінімального розвитку (початку координат); відстань від поточної точки траєкторії до точки максимального розвитку (кінцевої точки); коефіцієнт прогресу; косинус кута між траєкторіями соціогеосистем та оптимальною траєкторією. Проведено аналіз у розрізі міст обласного підпорядкування та районів Харківської області за параметрами траєкторії соціогеосистем. Проаналізовано узгодженість міст та районів Харківської області за особливостями торговельного обслуговування населення.

Ключові слова: соціогеосистема, траєкторія, узгодженість, коефіцієнт прогресу, початок координат, кінцева точка, торговельне обслуговування, локальні класифікації.

П.А. Кобылин. ПРОСТРАНСТВЕННО-ВРЕМЕННОЙ АНАЛИЗ ТОРГОВОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ НАСЕЛЕНИЯ ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ ПО ПАРАМЕТРАМ ДВИЖЕНИЯ ТРАЕКТОРИИ СОЦИОГЕОСИСТЕМ. Стаття посвящена анализу пространственно-временных особенностей торгового обслуживания населения Харьковской области по параметрам траектории движения социогеосистем. Дано определение понятия «социогеосистема». Раскрыта сущность локальных классификаций социогеосистем и показано место параметров траектории в них. Отражены показатели, характеризующие линейные характеристики и направление движения социогеосистем, в частности это: путь, пройденный социогеосистемой в многомерном признаковом пространстве; удаленность текущей точки траектории от точки минимального развития (начала координат); расстояние от текущей точки траектории до точки максимального развития (конечной точки) коэффициент прогресса; косинус угла между траекториями социогеосистем и оптимальной траекторией. Проведен анализ в разрезе городов областного подчинения и районов Харьковской области по параметрам траектории социогеосистем. Проанализирована согласованность городов и районов Харьковской области по особенностям торгового обслуживания населения.

Ключевые слова: социогеосистема, траектория, согласованность, коэффициент прогресса, начало координат, конечная точка, торговое обслуживание, локальные классификации.

Актуальність. Важливою складовою соціально-економічного розвитку держави в цілому, її регіонів є якість життя населення. Дане поняття є дуже широким, комплексним і включає в себе якість, забезпечення населення освітніми, медичними послугами, оздоровлення та відпочинку, рівень доходів, зайнятості, здоров'я населення, стан навколишнього середовища тощо. Не останнє місце в оцінці якості життя населення посідає стан торговельного обслуговування населення, оскільки саме ця сфера поряд із сільським господарством, харчовою промисловістю забезпечує продовольчу безпеку в державі – ключову потребу людину у життєдіяльності, а

також сприяє постачанню необхідних товарів населенню, стимулює його зайнятість та соціально-економічний розвиток в цілому.

Поняття якості надання торговельних послуг тісно пов'язано із доступом населення до послуг торгівлі, громадського харчування. Мова йдеться про рівномірне розміщення торговельної діяльності по населених пунктах певного регіону. Проте існують територіальні диспропорції у розвитку торговельного обслуговування населення регіону, у тому числі Харківської області як одного з найліпше розвинутих регіонів України. До того ж, соціально-економічні та політичні проблеми в державі впливають на невпинне по-